Әмирхан Еники.
Тормыш юлы һәм иҗаты

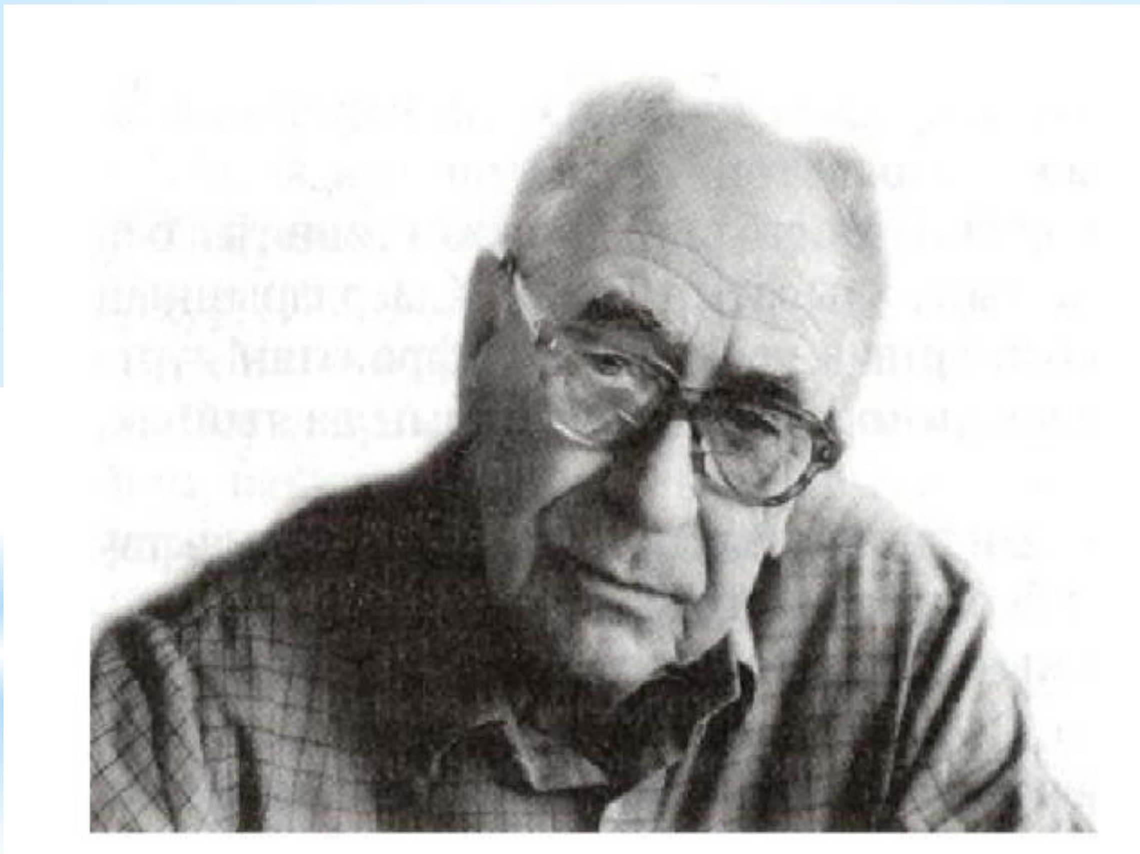

Бүздәк районы үзәкләштерелгән китапхanә системасы - 2019

Әмирхан Еники

***язучы, әдип,
Г.Тукай премиясе
лауреаты, “Хезмәт
Кызыл байрагы”һәм
“Почет билгесе”
орденнары белән
бүләкләнгән
Татарстан
Республикасы
халык язучысы
(1909-2000)***

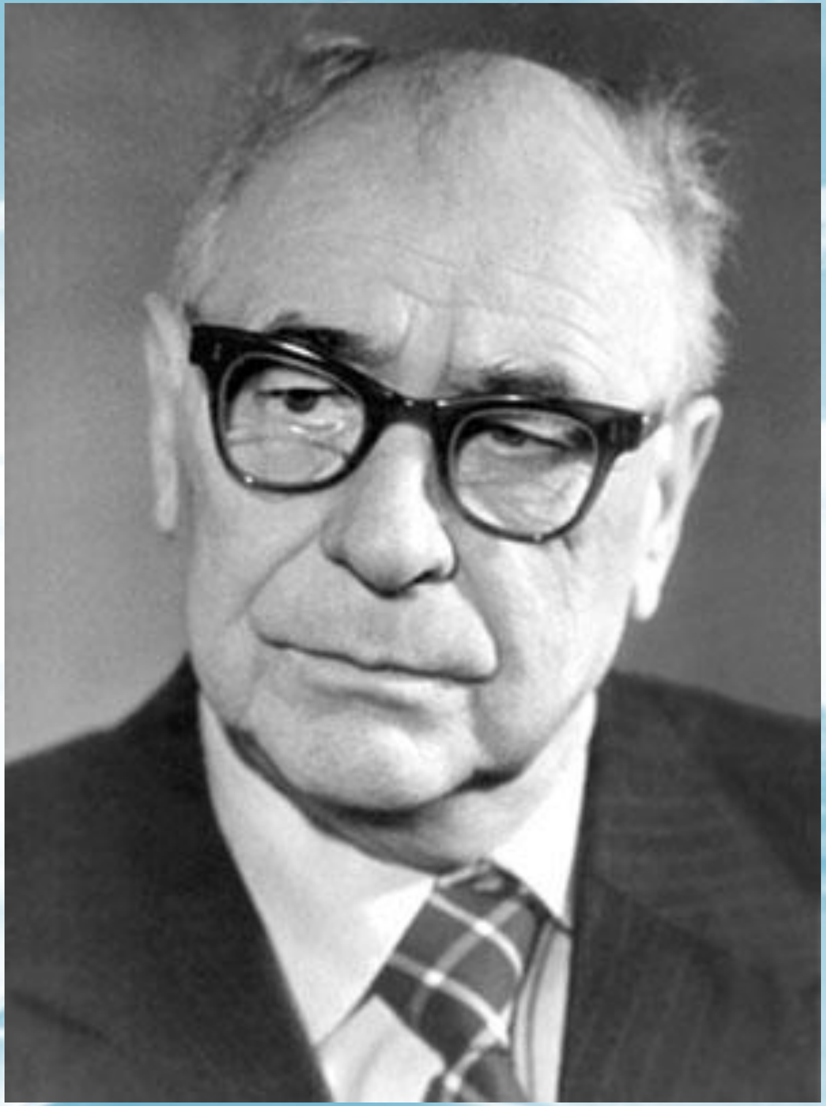

Язучының яшьлек елларына кыскача күзәту.

Әмирхан Еники
1909 елның 2 мартында Башкортостанның Благовар районы Яңа Каргалы авылында туган. 1911 елда Дәүләкән авылына күченәләр. Әмирханның балачагы , уку еллары шунда уза.

Әмирхан Еники әтисе Нигъмәтҗан һәм әнисе Хәдичә белән. 1930 ел.

Әдипнең башлангыч чор иҗаты

Ә.Еники 1926 ел

1926 елда “Безнең юл” журналында Ә. Еникинең 1909 елның 2 мартында Башкортостанның “Озын көй тыңлаганда” дигән беренче хикәясе дөнья күрә.

“Дус кеше”(1928), “Яз башы” (1929) дигән әсәрләре белән әдәбият мәйданына кереп китә.

Ә.Еники 1930 ел

Ә. Еникинең сугыш чорында язган әсәрләре

“Бала”, “Ана һәм кыз”, “Бер генә сәгатькә”, “Ялгыз каз”, “Кем җырлады”, “Мәк чәчәге”, “Кунакчыл дошман” хикәяләрен иҗат итә.

“Кем җырлады”

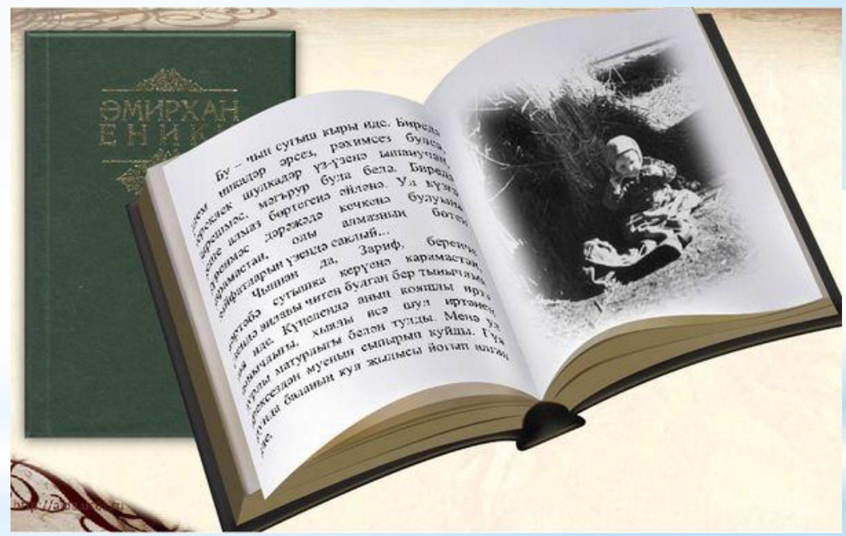

“Бала”хикәясе

Әлеге хикәяләрнең үзенчәлеге – сугыш күренешләрен тасвирлау максат итеп куелмый. Язучы сугыш белән очрашкан кешене, тереклекне сурәтли, сугышның ни дәрәҗәдә кайгы-хәсрәтле булуын гәүдәләндерә.

Ә. Еникинең 1960-1990 елларда язылган әсәрләре:

“Ялгызлык”, “Тауларга карап”, “Әйтелмәгән васыять”, “Рәхмәт, иптәшләр”, “Гөләндәм туташ хатирәсе”, “Саз чәчәге”, “Рәшә”, “Йөрәк сере”, “Матурлык”, “Вөҗдан”хикәяләрен иҗат итә.

Әсәрләренең төп темасы: кеше язмышы, заманны борчыган әхлакый-этик проблемалар, кешенең эчке дөньясы, уй-фикерләре, милләт язмышы мәсьәләсе, җәмгыятьтәге җитешсезлекләр.

Әмирхан Еники – психологизм остасы. Язучыны кеше язмышы, аның рухи дөньясы, характеры кызыктыра. Ул һәр әсәрендә үзәккә бер язмышны куеп анализ ясый.

Очрашулар, хәтирәләр:

Уфа,1971 ел. Ә.Еники (уртада) Башкорт дәүләт университеты студентлары арасында. Уңнан икенче: Фәрит Хатипов.

Ә.Еники Түбән Кама,1980 ел

Ә.Еники мәктәп укучылары белән очрашу вакытында
Казан,1984 ел

Әхсән Баян

“Әмирхан аганың әхлакый ныклыгы, теләсә нинди шартларда иманга тугрылык саклый алуы безгә дә әйбәт үрнәк булып килде һәм хәзер дә тормыш сынауларын уза белергә ярдәм итә.”

Сулдан уңга:
Әхсән Баян, Әмирхан Еники, Әхмәт Исхак, Шәүкәт Галиев
Пицун,1984 ел

Мансур Вәлиев

“Татар әдәбиятында үткән гасырның иң көчле, иң талантлы прозаигы кем дип сорасалар, мин, мәсәлән, Әмирхан Еники дип җавап бирәчәкмен.”

Әмирхан Еники һәм Мансур Вәлиев,1996 ел

Батулла

“Әмирхан ага артык хәрәкәчән, тиз кабынучан кеше түгел, җәмәгать эшләренә ул ордым-бәрдем кубарылып алына торганнардан булмады. Әмма һәрвакыт яшьләргә мәгънәви ата булды, кирәкле остаз булудан һичбер вакытта да туктамады”

Гаилә архивыннан

Кардәш-ырулар хозурында...
Беренче рәттә сулдан уңга: Срур Сүнчәләй, Рауза Терегулова.
Икенче рәттә сулдан уңга: Шәрәф Еникеев һәм аның хатыны Зөләйха Еникеева, РаульСүнчәләй,Әмирхан Еники,1968 ел

Әмирхан Еники апасы Срур белән,1960 ел

Әмирхан Еники һәм Нажия ханым,1996 ел

Сулдан уңга: Нажия ханым, Әмирхан Еники һәм Фәридә Кудашева,1996 ел

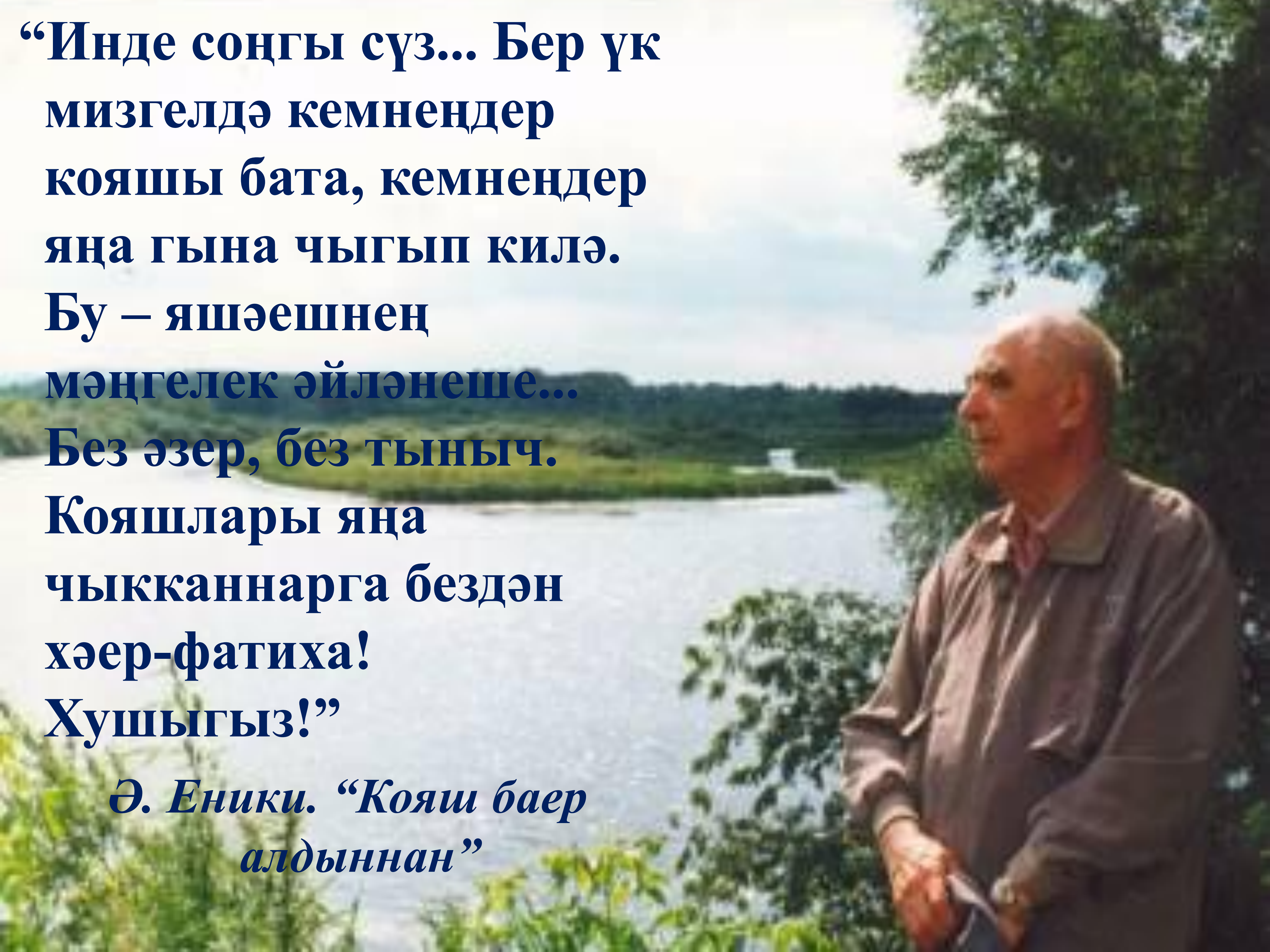

“Инде соңгы сүз... Бер үк мизгелдә кемнеңдер кояшы бата, кемнеңдер яңа гына чыгып килә. Бу – яшәешнең мәңгелек әйләнеше... Без әзер, без тыныч. Кояшлары яңа чыкканнарга бездән хәер-фатиха! Хушыгыз!”

Ә. Еники. “Кояш баер алдыннан”

Әдәбият:

1. Әмирхан Еники: Тормыш юлы һәм иҗаты: Укытучылар, педагогика колледжлары һәм югары уку йортлары студентлары өчен кулланма. – Казан: Мәгариф, 2007.
2. Еники Ә.
Сайланма әсәрләр. – Казан. Татарстан Республикасы “Хәтер” нәшрияты (ТарРИХ), 2002.
3. Татарстан яшьләре. – Казан, 2005, 1 март, 4 бит.
4. Юлдаш. – Казан, 1998, №1, 1-2 бит.
5. Мусин Ф.М., Хабибуллина З.Н., Закирҗанов Ә.М.
Татар әдәбияты: Рус телендә урта гомуми белем бирүче мәктәпләрнең 11 сыйныфы өчен дәреслек – хрестоматия (татар балалары өчен). – Казан: Мәгариф, 2006.
6. Әдәбият: Унберьеллык урта мәктәпнең 11 сыйныфы өчен дәреслек, беренче кисәк/Ф.Ә. Ганиева, Н.Г. Юзиев, А.Г. Әхмәдуллин. – Казан: Мәгариф, 1995.

Бүздәк районы үзәкләштерелгән китапханә системасы - 2019

Төзеде: Бурангулова Ф.Р.